

**BRTÁŇOVÁ, Erika – VANEKOVÁ, Oľga
(eds.): PAMÄŤ LITERÁRNEJ VEDY. JOZEF
AMBRUŠ. Bratislava : Ústav slovenskej
literatúry SAV, 2015. 116 s.**

Ľubica Hroncová

Dňa 11. septembra 2015 sa v Ústave slovenskej literatúry SAV konal vedecký seminár v rámci cyklu *Pamäť literárnej vedy*, ktorého úlohou je pripomínať si osobnosti slovenskej literárnej vedy, ktorých pôsobenie a vedecká a literárna činnosť boli späté so Slovenskou akadémiou vied. V poradí dvanásty seminár sa uskutočnil pri príležitosti 100. výročia narodenia Jozefa Ambruša (1914 – 1993), odborníka z oblasti textológie, húževnatého editora a vzdelaného interpretátora diel významných autorov 19. storočia. Tiež literárneho historika, poukazujúceho na problémy formovania vývoja literárnej vedy, ktorý bol pri zrode metodologického heuristického výskumu generácie autorov, ktorých vývinová hodnota by nebola zachovaná, ak by sa precízna práca s týmto materiálom nebola včlenila do literárnej činnosti. Aj preto bolo cieľom vedeckého seminára upozorniť na významnosť a závažný charakter vedeckej a editorskej práce Jozefa Ambruša, ktorej výsledky sú dôležité aj pre generácie ďalších literárnych vedcov.

Zborník vydaný pri tejto príležitosti je rozdelený do štyroch tematických častí, z ktorých každá zobrazuje Jozefa Ambruša v iných reflexiách. Prvá z nich predstavuje jeho osobnosť v polohe odborných úvah, druhá ponúka spomienkový pohľad, ďalšie bloky sú zamerané na biografické kalendárium a vlastné texty Jozefa Ambruša.

Úvodná časť zborníka pod názvom *Jozef Ambruš v odbornej reflexii* začína príspev-

kom *Jozef Ambruš a slovinská literatúra* autorov Saši Vojtechovej Poklač a Miloslava Vojtecha. Príspevok je venovaný Ambrušovým úvahám o inonárodných literatúrach, medziliterárnym vzťahom a otázkam umeleckého prekladu poľskej, lužicko-srbskej, chorvátskej a slovinskej literatúry. Autori opisujú pôsobenie Ambruša na študijnom pobyte v Slovinsku a jeho prekladateľskú činnosť po návrate do vlasti, kedy sa začínajú objavovať jeho prvé časopisecké preklady v ilustrovanom týždenníku *Nová žena*, v časopise *Elán* a recenzie dvoch kníh prekladov zo slovinskej literatúry Kolomana Geraldiniho na stránkach *Slovenských pohľadov*. Venujú sa Ambrušovej vlastnej prekladateľskej činnosti, ktorú tvoril preklad Cankarovho románu *Na závoze*, ten však bol spolu s črtou v denníku *Lud* na dlhý čas posledným textom, sprístupňujúcim slovenskému čitateľovi slovinskú literatúru a kultúru. Autori príspevku sa zmieňujú o Ambrušovej reflexii slovinskej literatúry, ktorá od konca päťdesiatych rokov mala už len podobu recenzií, glos a príležitostných článkov publikovaných v časopise *Slovenská literatúra*.

Erika Brtáňová v texte *Prínos Jozefa Ambruša k výskumu klasicizmu* upozorňuje na heuristickú a editorskú prácu J. Ambruša, ktorý sa formou precízne vypracovaného poznámkového aparátu a výstižných komentárov svojich edícií vyslovil k zásadným otázkam publikovania literárnych a historických prameňov. Autorka prináša informácie o neúnavnej a dôkladnej práci

160 J. Ambruša, ktorý vo svojich príspevkoch zdôrazňuje dôležitosť správnej transkripcie textu a vyjadruje sa k potrebe doslovného prekladu cudzokrajných textov do slovenského jazyka. Poznatky autorky sa týkajú Ambrušovho výskumného priestoru, ktorý tvorili hlavne dve obdobia 19. storočia, klasicizmus a romantizmus, najmä tvorba a osobnosť Jána Hollého. Diela vyšli pod názvami *Ján Hollý očami svojich súčasníkov* (1964), *Korešpondencia Jána Hollého* (1967). Venuje sa Ambrušovej študijnej aktivite zameranej na tvorivú činnosť iných osobností, z tejto oblasti výskumu J. Ambruša potom vzišli práce: *Korešpondencia Jozefa Petroviča* (1969), *Listy Jána Kollára I* (1991). Erika Brtáňová spomína Ambrušovu prácu na zostavení životopisu Pavla Jakuboviča (1791 – 1838), Ambrušov odkaz na činnosť Pavla Gombára (1795 – 1870), ktorý bol ostrihomským prepoštom, a na dielo latinského básnika a historika Jána Valentiniho. Autorka v článku uvádza informácie o Ambrušovej publikačnej činnosti týkajúcej sa práce o živote Juraja Bučánskeho, ktorý bol profesorom J. Hollého, a vykresľovaní portrétov učiteľov v prehľadovej práci *Učítelia Jána Hollého*. Nezabúda ani na Ambrušov záujem o Palkovičovcov, ktorý vyústil do štúdie *Spor Palkovičovcov* uverejnenej v tomto zborníku, vysvetľujúcej v nej ich rozdielne myšlienkové pozície, podmienené konfesijnou príslušnosťou a postojom k spisovnému jazyku. Autorka uvádza, že všetky zistenia, ktoré vzišli z výskumu J. Ambruša majú pre dejiny slovenskej literatúry nesmiernu a najmä trvalú hodnotu.

Štúdia Martiny Zajíčkovej *Dielo Jána Hollého v editorskom počine Jozefa Ambruša* prináša podnetné informácie o editorskej práci J. Ambruša a vzniku jeho desiatzväzkového *Diela Jána Hollého* (1950), vrátane *Katolíckeho spevníka I* a *Katolíckeho spevníka II*. Autorka zdôrazňuje význam Ambrušovej činnosti v nepriaznivom období, počas ktorého dielo Jána Hollého muselo vydržať nátlak negatívnej kritiky a nedocenenia. Vyzdvihuje dôležitosť Ambrušovej práce pre zachovanie Hollého odkazu do budúcnosti a významnosť vydania Hollého diela, ktoré je vďaka textologickým princípom J. Ambruša

v súčasnej školskej praxi vnímané autentickejšie, ucelenejšie a zrozumiteľnejšie.

Príspevok Slavomíra Ondrejoviča *Jozef Ambruš ako jazykovedec* je venovaný jazykovednej činnosti J. Ambruša. Autor napriek tomu, že prikladá nesporný význam jazykovednej práci literárneho historika, prekladateľa, editora a bibliografa J. Ambruša, do kategórie jazykovedca ho nezaraďuje. Považuje ho však za suverénneho experta a špecialistu a priznáva mu neoceniteľný prínos do jazykovedy vďaka jeho pedantnej, precíznej a tvorivej práci s prameňmi jazykovedného charakteru.

Prvú časť zborníka uzatvára článok *Jozef Ambruš a Múzeum Ľudovíta Štúra v Modre* autorky Beáty Mihalkovičovej, ktorá predstavuje J. Ambruša ako zakladateľa Múzea Ľudovíta Štúra, zaoberajúceho sa jeho dielom už dlhšiu dobu predtým, ako vznikla myšlienka o založení Múzea. Zdôrazňuje Ambrušovu literárnu činnosť týkajúcu sa jednotlivých diel Ľudovíta Štúra a odbornú prípravu expozície Ľ. Štúra v Modre aj Uhrovci. Autorka vníma prítomnosť J. Ambruša trojnásobne: prostredníctvom jeho literárnohistorických a editorských počínov, jeho zakladateľských úsilí a osobnej knižnice, obsahujúcej približne 3400 knižničných jednotiek, ktorú sa Múzeu podarilo získať v roku 1993.

Osobnosť J. Ambruša je sprítomnená aj v druhej časti zborníka *Jozef Ambruš v spomienkach* v zmienkach Evy Fordinálovej a ďalších spolupracovníkov, ktorí sa s J. Ambrušom spoločne podieľali na niektorých výskumných činnostiach. V článku *Zo spomienok na Jozefa Ambruša* Anna Fischerová spomína, akým spôsobom využívala dielo J. Ambruša o Ľudovítovi Štúrovi pri svojej práci vysokoškolského pedagóga. Po jeho úmrtí sa upevnil jej vzťah s manželkou, akademickou maliarkou a dcérou Johannou a prehĺbila sa medzi nimi vzájomná spolupráca. Augustín Maťovčík v štúdiu *Pocta Jozefovi Ambrušovi (K stému výročiu narodenia editora a literárneho historika)* sa zmieňuje o Ambrušovej edícii *Listov Ľudovíta Štúra* doplnenej V. Matulom, ktorá sa stala pre neho základným materiálom pre výskum a koncipovanie biografického kalendára Ľ. Štúra. Viliam Turčány prí-

spevkom *Spomienky na Jožka Ambruša* oživuje spomienky na stretnutie a vzájomnú spoluprácu v Ústave slovenskej literatúry.

Profesionálny a životopisný obraz Jozefa Ambruša v tretej časti zborníka *Biografické kalendárium Jozefa Ambruša* podáva Oľga Vanečková v prehľade *Život a dielo Jozefa Ambruša v dátach*. Súčasťou tohto bloku je aj rozhovor *S rozumom i srdcom* publikovaný na sklomku Ambrušovho života, ktorého vznik podnietil Stanislav Šmatlák. Dialóg prináša okrem iného odkaz bádateľa Jozefa Ambruša presvedčeného o tom, že výskumník, ktorý sa vydá na cestu za vedeckým skúmaním, potrebuje nielen trpezlivosť, ale aj osobný záujem a trvalé nadšenie pre skúmanú problematiku.

V štvrtej časti zborníka *Z textov Jozefa Ambruša* sú zahrnuté tri pôvodné štúdie J. Ambruša, ktoré predstavujú rozličné fázy jeho vedeckého výskumu: v stati *O vydávaní slovenských literárnych prameňov* Ambruš konštatuje, že napriek značnému množstvu vydaných literárnych prameňov vo všetkých vydaniach chýba patričný kritický aparát a zásady, podľa ktorých boli upravované nové vydania. Ako prí-

klad uvádza Vlčkovu vydanie Štúrových *Spevov a piesní*, v *Spore Palkovičovcov* spomína dvoch menovcov, z ktorých každý stál na iných myšlienkových pozíciách, bratislavský profesor Juraj Palkovič (1769 – 1850) bol zástancom tzv. bibličtiny a ostrihomský kanonik Jur Palkovič (1763 – 1835) obraňoval takzvaný bernolákovský spisovný jazyk, a ich spor dokladá konkrétnymi dokumentmi, v článku *Ján Valentini (1756 – 1812)* približuje životopisné údaje málo známeho latinského básnika, slovenského a slovanského historika, ktorý pôsobil ako kaplán a neskôr ako farár v Kláštore pod Znievom.

Jozef Ambruš je považovaný za spoluzakladateľa vedeckej textológie na Slovensku. Zaslúžil sa o precízne pripravené série diel J. Hollého, L. Štúra, J. Kollára a iných významných autorov, ktoré predstavujú fundamentálne pramene pre slovenský literárnohistorický výskum. Okrem svojho výskumného presvedčenia vyslovil aj znepokojenie nad zneužitím historických osobností na ideologické ciele, pretože v publikovaných dielach mu išlo o odkryvanie znakov historickej pravdy a skutočnosti.

Mgr. Ľubica Hroncová
 Filozofická fakulta Univerzity
 Komenského
 Katedra slovenskej literatúry
 a literárnej vedy
 Gondova 2
 811 09 Bratislava
 Slovenská republika
 e-mail: Lubica.Hroncova@uniba.sk